

והגם שלא כל אדם יכול להיות חזק בנפשו לעת כזאת כשהרעב מציק וכל האנושיות נתחלפה ועברה, מ"מ איש הזה בודאי היה לו הרבה פנימיות וידע להעריך נשמת ישראל וע"כ לא הניח לבזות את השם ישראל, ורק אנשים כאלו עם גבורת הנפש היו יכולים לישראל בחיים, כידוע שרוב אלו האנשים שאבדו האנושיות שלהם, ולא היה עוד ערך לנפשם בעיניהם, נפחו נשמתם מרוב צער ויגון ויסורים ורעב ומחלות רח"ל, ומה זה שייכות לציונות, ומהנסיון שלי ראיתי שע"י שמגזמים ואומרים על דברים כאלו שהוא ציונות מביאים בילבול הדת ונותנים אצבע בין שיניהם של אנשים הפוסחים על ב' הסעיפים לומר ראו נא היאך הקנאים הללו מדברים שטותים ודברים שלמה בכך ובכל דבר הם רואים ציונות, גם במה שאין לו שום הסבר וביאור, ובשום אופן א"א להתקבל דברים כאלו אצל אנשים שי"ל מוח בקדקדם, וידוע מכמה ענינים שרבינו זי"ע היה מתמרמר על אנשים כאלו שמגזמים ומדברים על העצים ועל האבנים, בלי שום ראיה או ביורור להלכה, ובוזה עושים ליצנות מכל המלחמה בציונות, וזהו בכלל הדברים שאם עושים מהטפל עיקר ע"כ עושים מהעיקר טפל, והייתי רוצה להאריך בזה בכמה דוגמאות אבל די לחכימא ברמיזא בזה, ולמי שאינו רוצה או אינו יכול להבין, לא יועיל כלום כי בודאי יאמר גם על דבריי אלה שהוא ציונות, ואספר רק עובדא א' שנוכחתי שם ונתוודעתי איך שוטה א' יכול לקלקל הכל, כי פעם שאל אותי יהודי א' בתמימות מה היה סיבת התנגדות אצלינו לדף היומי והתחלתי להסביר לו בטוטו"ד, אז קפץ לתוך דבריי נבהל א' וצווח שעצם הרעיון לגמור ש"ס הוא ציונות, כי אינו אלא גאווה להראות חזותו שגמר ש"ס, וזהו כוחי ועוצם ידי, וכל הציונות נבנה על כוחי ועוצם ידי, ואותו היהודי לא היה יכול להתאפק ומילא פיו צחוק, ואמר לי כך נראין הקנאים שלכם, והוכרתי להסביר לו שזה הנבהל אינו יודע בין ימינו לשמאלו, אבל בעיני היהודי הנ"ל כבר נבאש ונמאס כל הענין.

ואין להאריך בזה, אך אביא קצת ראיה שעל כל איש מישראל להחזיק עצמו בכבוד ובחשיבות ולא לבזות עצמו, ולא מיבעיא למי שהוא בן תורה שע"ז אמרו ת"ח שנמצא רבב על בגדו וגו', ואסור לבזות כבוד תורתו, אמנם גם בכל איש מישראל איתא בתוספתא דב"ק (פ"ז) דאסור לאדם לבייש עצמו כשם שאסור לחבל בעצמו. וכ' בחסדי דוד דהגם דהגמ' מחלק בין

בנפול היסוד נפל בנין הטענה, דכיון שהוא על ידי ציווי ה' אין כאן כפירה כלל כי אם קיום רצון ה'.

ואין להקשות דאם הרמב"ם מיירי במלך שעלה למדריגת הנבואה האין לא פירש הרמב"ם כאן תנאי זה, שהוא תנאי עקרי, דיש לומר שסמך עצמו על מש"כ בהל' תשובה. ועוד יש ליישב בכמה אופנים אלא שאין להאריך.

ובלא"ה לא הבנתי האין עלה דעת הטוען דמיירי במלך שמינוי אותו ישראל, שהרי כיון שמלך זה הוא בחזקת מלך המשיח, ואם יצליח הרי הוא בודאי מלך המשיח, עכצ"ל דמיירי בנתמנה על פי ציווי ה', כמבואר בכמה פסוקים ומדרשי תז"ל שהקב"ה יעמיד לנו את מלך המשיח. ואעתיק איזה פסוקי נ"ך שכתוב כן במפורש, בירמיה (כ"ג ד') והקימותי עליה רעים ורעם וגו' הנה ימים באים נאם ה' והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ, עוד בירמיה (ל' ט') ועבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים עליהם, עוד ביתחזקאל (ל"ד כ"ג) והקימותי עליהם רעה אחד ורעה אתהן את עבדי דוד הוא ירעה אותם והוא יהיה להן לרועה. וכן מבואר בעוד פסוקים ובכמה מדרשי תז"ל אלא שלא רציתי להאריך. ועכ"פ היצא לנו מזה דהרמב"ם מיירי במלך שנתמנה עפ"י ציווי ה' ונדחתה טענת הטוען מכל וכל.

ובזה אסיים

י.מ.פ.

*

הערה בענין "אידישע שטאלץ"

האיר נגד עיני גליון י' וראיתי (צט"ר רנג) שכתב על המעשה שא' לא רצה לבזות את האידישע שטאלץ ע"י שיתן להדייטשן ימ"ש ההנאה לשחוק מיהודים היאך מתגוללים כבהמות בשביל לקיקת מארגארין מהחבית, שזה נובע מהציונים שהם חידשו דבר כזה של אידישע שטאלץ, ודימה זאת להמרד בווארשא, ולענ"ד אין זה דמיון, ובודאי יש לכל אדם לידע רוממות נשמתו כי הוא בן מלך ולא לבזות את עצמו, וכהא דהאוכל בשוק דומה לכלב ופסול לעדות לפי שאין לו כבוד עצמי ואינו מכיר ברוממות נשמת ישראל, ובפרט כשכל המטרה של הרשעים היה להראות היאך עם ה' הם נבזים ושפלים,

ווייל ער וויל נישט וויסן פון פרעה און די צעהן מכות, אבער דעם יום טוב פיערט ער.

דערמיט האבן זיי אויסגערופן דעם אשר קדשנו במצוותיו, אויסגעמעקט דעם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון, געלייגט אין דעם זכר ליציאת מצרים פון אלע ימים טובים, אויסגעלאשן די אורות, די ליכטיגקייט, די קדושה וואס קומט אראפ יעדן שבת יעדן יום טוב, ס'איז געווארן א טרוקענער פאר'גוי'אישטער האגע.

קומט אויס, אז די מענה איז נישט צי מען זאל יא אדער נישט האלטן יום טוב, די מענה איז וויאזוי מען זאגט עס, וויאזוי מען דערציילט עס, וויאזוי מען לייגט עס אראפ, איינער וועט זאגן הלל פסח ווייל עס איז א חג לאומי - האט ער אויסגערופן אידישקייט; דער וואס זאגט הלל פסח ווייל עס איז א הייליגער יום טוב זכר ליציאת מצרים - האלט אידישקייט.

א מעשה'לע קען ווערן "אראפגעלייגט" אידישליך, גוי'אישליך און ציוניסטיש. די מעשה'לע איז געווען זאפטיג ציוניסטיש אראפגעלייגט.

דאס איז דער פארבינדונג מיט דעם ווארשעווער אויפשטאנד. מיר, געבוירענע נאכן די בלוטיגע קריגס-יאהרן, קענען אין קיין פאל נישט נעמען א מיינונג צי די אויפשטענדלעך האבן יא אדער נישט געהאט אן הלכה'דיגן היתר צו אנגרייפן די נאציס, אבער די יעניגע וועלכע עס מיטולידן זיי אלס "מקדשי השם", פעלשעווען ריינע מסירות נפש אויף יודישקייט אין אלע דורות. דער הייליגער מיטל "קידוש השם" און "מסירות נפש" פארמאגט הלכה'דיגע קריטעריען, דער רמב"ם פסק'ט אין ספר המצוות (מ"ע ט') אז קידוש השם און מסירות נפש איז צו פארטיידיגן די אידישע אמונה. קידוש השם און מסירות נפש לויט פאליטישע פארטייטשונגען איז פאלש.

מיר קרייגן, אלוא, נישט מיט די השקפה פונעם חשוב'ן רב שליט"א, ס'איז איינפאך מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, יענער האט מעגליך געמוזט היטן אויף זיין זעלבסט-וויידער אונטער די שווערסטע אומשטענדן, אבער ווען ר' נחום שליט"א וועט דערציילן די מעשה וועט ער נישט פארדרייען די יוצרות און זאגן אז יענער איז געווען א בעל מסירות נפש, אבער ווען א ציוניסטישער רעדנער וועט דערציילן די מעשה, וועט ער פארוואנדלען יענעם אין א העלד. ער נעמט דעם יום טוב פסח און פאסט איהם צו צום ציוניסטישן געדאנקענגאנג. דער יום טוב איז דער זעלבער, דער באדייט איז אבער גענצליך אנדערש.

*

חבלה לבזיונא, זהו רק להו"א, אבל במסקנא נדחה חילוק זה, וא"כ ליכא חילוק, וכשם שחבלה אסור כן גם לבזות עצמו אסור והטעם נראה פשוט דכל אדם מישראל י"ל קדושת ס"ת דמה"ט חייב לקרוע על כל אדם מישראל בשעת יציאת נשמה, וכמ"ש בחכ"צ (סי' קג) דהטעם שלא יעמיד עבד עברי הנמכר בגניבתו בסימטא ^{לצורך החכמה} ע"ג האבן משום דהוי כקדושת ס"ת שאסור ^{לצורך החכמה} וכן בגמ' (מגילה) השוה שניהם באמרם המוכר ס"ת או בתו אינו רואה סי' ברכה, ועי' ס' רוממות נשמת ישראל שליקט מאמרז"ל בקדושת כל איש מישראל ותראה נפלאות, ועי' מדרש איכה עה"פ שחקו על משבתיה דאנו מקוננים על מה שהגויים השפילו וביזו את ישראל כי זהו חילול השם, ובכן אם היהודי היקר האומלל הזה רצה להגן על כבוד עם ישראל להראות שלא כולם משפילים עצמם, ועוד יש מי שמכיר ויודע ערך נשמת ישראל, הרי זה ההיפוך מציונות שכל יסודה הוא דאין ערך לנשמת ישראל מצד קדושתה, רק כל ערך ישראל הוא בגשמיות במה שי"ל לשון ומדינה וצבא רח"ל.

נחום אברהם

[דומ"ץ בעיר מאנסי נ.י.]

הערת הכותב:

די מענה איז נישט געווען געצילט געגן יענעם איד צי ער איז יא אדער נישט געווען בארעכטיגט צו היטן אויף זיין זעלבסט-וויידער אינמיטן די שווערסטע צייטן אין לאגער אונטער די נאציס. די מענה איז בלויז געווען אויף דעם "דערציילער".

דער קאנגרעס אין באזל האט ערפונדן, אז יעדער קען ווייטער האלטן שבת און יום טוב, ווייל ימים טובים קענען אויך זיין נאציאנאלע האגעס, אזוי ווי להבדיל עס איז דא אין אמעריקע דער גוי'אישער האגעס זשוליי פאר, ווייל עטליכע הונדערט יאר צוריק האט אמעריקע געוואונען א מלחמה געגן ענגלאנד דעם פערטן מאנאט פון זייער חודש זשוליי, און אלע אמעריקאנער פייערן יעדליך דעם האגעס, דאס זעלבע איז - האבן די בלויזע קעפ אין באזל געזאגט - להבדיל אלף אלפי הבדלות מיט פסח שבועות סוכות, חנוכה און פורים, דאס אידישע פאלק פיערט דאן א חג לאומי, א נאציאנאלע האגעס, איינער מאכט קידוש, גנב'עט דעם אפיקומען און עסט אין די סוכה, ווייל ער גלייבט אין יציאת מצרים פון דריי מיינונג יאהר צוריק, און דער שכן להבדיל שפילט באל, עקספלאדירט פיער קרעקערס און טאנצט ווילדע מענין,

התפלה שהטלית על ראשו, שזה מורה שמזלזל באמירת אנעים זמירות ושאינן כבוד ה' יקר בעיניו, ובדואי הוא עובר עבירות חומרות בסתר, והוא עושה מזה דבר חמור כזה עד שהקורא מתחיל להתספק אולי איש כזה מנסך יין, והנה כבר כתבתי שבגזמאות כאלו לא רק שאין מועילים רק מקלקלין הכל, כמו ששמעתי פעם מגדול א' שאם עושין מלשון הרע עבירה כמו חילול שבת, אז לא יהיה לשה"ר חמור בעיני העולם, רק אדרבה יהיה השבת נעשה קל בעיני העולם, ודי בזה למבין ואיני רוצה להאריך בדבר שמא עוד אקלקל בזה, אם אעשה דבר זה חמור כ"כ.

נחום אברהם

[דומ"ץ בעיר מאנסי נ.י.]

*

ביאורים באיזה מקומן בפרמ"ג הל' פסח

ב"ה, לכבוד ידידי היקר ידיו רב לו הרב בנימין בערקאוויטש הי"ו, העורך

ראה ראיתי מה שהעלת בחכמה [בקובץ ז'] איזה עיונים וקושי הבנה שנשאר לך בדברי רבינו פרי מגדים בהל' פסח - דכידוע להמעיינים בה קיצר המחבר מאוד מיללו, ולכן רחש לבך דבר טוב לעטר אותו בתפארת להקל על הלומדים, ישא ברכה מאת ה', ועיינתי בה ומצאתי פתרונות באיזה מקומן לסלק תליונתך בעזרת השם וזה החלי:

א] באות ד' הבאת דברי הפרמ"ג באשל אברהם סי' תנ"ג ס"ק ט [וצ"ל סי' תנ"ו ס"ק ט] שכתב לאמר: ברזל. עמ"א, בשאר ימות השנה יניח מלח, ובמים של מצות אין נותנין מלח כבאות י"ו, ומיהו אם נותן באויר אין חשש וגם להחתימה במפה אף במים של מצות יש לעשות כן, ועד"מ, ע"כ. - ועל זה העלית בחכמה אולי כוונתו באמרו 'ומיהו אם נותן באויר אין חשש' היינו לענין הברזל שמן המבחר להשימו באויר וכו', עכ"ד אמרי בינה. ולכאורה עדיין אין זה מספיק, כי המילים 'אין חשש' נשאר בלי פירוש, כי לפי זה מש"כ שאין חשש ר"ל אם נתן ברזל באויר אין חשש לענין התקופה, ולפענ"ד דוחק לפרש כן, כיון דלשון חשש אינו מורה על ענין סכנה, רק מורה על חשש 'הלכתי'.

בס"ד, קבלתי תשובת הכותב, ולדבריו הכל תלוי באיזה אופן מספרים המעשה, ועד"ז ידוע פתגם העולם על הקושיא מה בין שאלת החכם ושאלת הרשע שניהם שואלים אותה קושיא אבל הכל תלוי מהו המטרה ולאיזה תכלית רוצין להגיע ומה רוצין להדגיש, ודבר זה אמת ויציב, ובאמת איני יודע מי הוא כותב המעשה ובאיזה גליון היה נדפס, אבל לולא זה לעצם הענין אינני רואה שום פגם בהמעשה כמו שהיא, ומתחלה חשבתי שמא אני טועה והצעתי הדבר לפני הרה"ג ר' משה יודא מייזעלס שליט"א, (שנודאי אינו נחשד צליונות), וגם הוא אמר שאינו רואה בזה שום דמיון להמרד בווארשא, ושכן מצינו הרבה פעמים שדבר נשגב הוא לשמור על הכבוד עצמי בידעו רוממות נשמת ישראל, ושאינן כבודו להתנהג ככלב אוכל בשוק וכדומה, וזה רואין בחוש כי עבדא בהפקירא נחא להו וכל אותן שלא איכפת להם כבוד עצמם ומוכנים להשפיל עצמם באופן של בזיון, אינם מאותן המדקדקין במצות וחרדים לדבר ה', וזה דבר פשוט וברור עד שאין להאריך בזה, ומ"מ אני חוזר על דבריי הראשונים שאם הכותב (שאינני יודע מי הוא, אבל כנראה הוא אדם חשוב) יודע בפירוש בכותב המעשה שכונתו אינו רצויה, אז יש מקום לדבריו, ומ"מ הקוראים דבריו אינם יודעים מה שהוא יודע, ומיד שרואים מה שכתב הם ממלאים פיו צחוק, ועושים מזה ליצנות, ובזה מתקרב כל המלחמה נגד ציונות, וע"ז אמרו חכמים הזהירו בדבריהם.

ודרך אגב אכתוב מה שאירע לי כמה פעמים בבני אדם שמחמת רגילותם באיזה מנהג או דיקדוק, עוברים על המדה, ומביטים על מי שאינו נוהג כמותם כקל וריק והרבה יותר מזה, ובכל דבר צריכים לידע מהו דין גמור שזה מחייב את כל מי שבשם ישראל מכונה, ומהו רק חומרא או מנהג או חסידות וכיו"ב, שממילא אם א' אינו נוהג כן אינו בשביל זה קל וריק, (חוץ אם זהו דבר שכבר נהגו בו כלל ישראל), ופע"א היה לי ויכוח עם אדם תמים אבל ירא וחרד שטען שמי שאינו אומר אל תירא מפתח פתאום אחר עלינו לשבח הוא קל וצריך בדיקה אחריו, והסברתי לו שחלק גדול מהכלל ישראל אין רגילים לומר זאת ואין בכך כלום, והוא לא רצה להבין זאת בשום אופן כיון שנתגדל מבית אביו לומר זאת, כמו"כ ראיתי בס' א' של זמנינו שנותן עצה לבדוק מי הוא אדם שראוי לסמוך עליו, שיביטו בשבת אחר תפלת מוסף בשעה שאומרים אנעים זמירות מי שלוקח הטלית מעל ראשו ולובש או שטריימל. שלא כבכל הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 322

לדון אדרבה יש לדייק איפכא, דגבי רפת קאמר רש"י שהבהמות אכלוהו ולא גבי לולין, ע"כ דבריק. ונראה לי בדרך אפשר ליישב דברי הפרמ"ג, מתוך מה שכתבת אמרי בינה דרש"י קאי אגמרא שהסמיכם ורש"י מפרשן, עיין בתוספות יו"ט [שם] שגרס רפת מתבן ואחר כך לולין, ולכן י"ל כוונת הפרמ"ג דלפי 'גירסת' רש"י וכו', ודו"ק. ועי' עוד במדרש שכל טוב (שמות פ"י יז) טעם אחר למה פטורי חז"ל הלולין, ובזה י"ל כונת הפרי מגדים, דהיינו כיון דלא כ' רש"י טעם הפטור הכתיבה במדרש שם נראה שסבר דדומה לרפת בקר, כי על כל שאר מקומות כ' רש"י הטעם בר מלול, ודו"ק.

הכו"ח בברכה והצלחה בכל מעשי ירך סלה

שלום שרגא פייש פאפלאנאש

חבר המערכת

*

על תולדותיו של הגה"ק ר' יצחק רובין זי"ע בן הרב מיאסלא

בעזה"ש"ת, כבוד מערכת הנכבדה קובץ גינת ורדים
הע"י.

רצוני בזה להעיר ולהוסיף במה שהעיתקם בקובץ העבר (קובץ יי) מכתב כתי"ק מהרה"ק רמ"ח מסלונים זי"ע בענין התחברות לציונים, ובסו"ד מזכיר עובדא עם בן הרב מיאסלע, וכנראה מהמעתיק שאין לו ידיעה אודותיו.

וכפי הנראה הכוונה על זקה"ק ר' יצחק רובין זי"ע שהיה רב בצפת בשנת תרס"ד - תרע"ט לפ"ק, שהיה בן הרה"ק ר' אברהם יושע העשיל מיאסלע זי"ע (בן ר"א מסאקאלוב, בן כר"ק ר' אשר ישעיה מראשנין זי"ע), והיה בימיו שם מראשי הלוחמים נגד הציונים וגירוריהם, ומסופר עליו גדולות ונצורות בגודל קדושתו וצדקתו. גם מרן רביה"ק מסאטמאר הפליג מאוד בשבחיו, וכשבתו ה"ה זקנתי הרבנית המפורסמת מלאנצהוט ז"ל באתה לביתה כיבדה ביותרת הכבוד לכבוד אביה, והיה רגיל על לשונו "זי האט געהאט א גרויסן טאטן" (עי' כספר עללי שחר על תולדותיו בארוכה).

והנני חותם בברכה שתצלית בכל מעשי ידיכם.

א.פ. וואגשאהל

ברוקלין נ.י.

ולכן ראוי לך שתדע מש"כ הגאון הבן איש חי ז"ל בספרו שו"ת רב פעלים (ח"ב יו"ד סי' ל"ז), ומשם ניתן להשכיל פירוש על דברי מאור עינינו רבינו הפרמ"ג הלזה. והנה, בריש התשובה העתיק רבי יוסף חיים מספר שו"ת חיים ביד להגאון רבי חיים פלאג"י (סי' ק"ב) שנשאל אודות מים שהיו חמין קודם שמת המת בבית, ואחר כך מת המת, וכתב לדון אם יש לאסור המים כשאר מים הסמוכים לבר מינן כמו שאמרו חז"ל שמלאך המות מדיח סכיניו שם, והשיב הגאון רבי חיים פלאג"י, שאם יש במים קודם שמת המת מלח או תבלין וכדומה אין נאסרים, והביא ראיה מדין הנזכר מדברי המג"א ז"ל בסי' תנ"ט סק"ט, שכתב דבשאר ימות השנה יניח מלח או חותם בעת התקופה, ופירש הגאון טעמא דמילתא, דהמגן אברהם כיון שיש שם מלח ונצטרך על פי דין לאוסרם יהא הפסד, וכל היכא דאיכא הפסד ממון אין מלאך המות מקנח חרבו בהם, עי"ש. ועי' הוסיף הרב פעלים ז"ל: ובאמת המג"א הביא זה מן ד"מ שכתב בשם הגה"מ, ובד"מ [אות ז] כ' טוב להשים שם ברזל או להחתימם במפה ולא זכר מלח כלל, ויתכן המג"א ראה בהגה"מ שבידו כתוב מלח, או נקיט מלח מסברה דנפשיה דהוסיף מדיליה לשון קצר, וכה"ג תמצא בסי' תקכ"ז ס"ק י"ט, ועיין מחצית השקל שם ע"ש, ואיך שיהיה הנה במג"א כתוב מלח, והרב בד"מ פרש טעמא משום הפסד [מועיל נתינת מלח להחירה]. אך הגאון [בעל פרמ"ג ב]אשל אברהם ז"ל מפרש טעמא דמלח הוא דבר סגולי לזה ולא משום הפסד, והוא כמו ענין הברזל במים בשעת תקופה שהוא דבר סגולי, דהא כתב דמועיל ג"כ לתלות 'המלח' באויר של המים כו', עכ"ל. ובדברי קדשו מובן שמש"כ הפרי מגדים 'אין חשש' כיון לומר ש'שאע"פ שאסור ליתן מלח לתוך' המים כיון שמחמץ העיסה, מ"מ אין חשש כלל ליתן המלח 'על גבה', ואין חוששין דלמה יפול משהו, כנ"ל ברור.

בן באות ג' ציינת לדברי הפרי מגדים בסי' תל"ג אות ט' שכתב: לול. ע' עטרת זקנים ו' חורים פחותים מג"ט ויש תרנגולים צריך בדיקה, היינו שמא גררו חתיכה גדולה, כאמור. ולכל בו לול וחצר בדיקה א"צ, הא כיבוד צריך, ורפת אף כיבוד א"צ, ועי' פסחים ח' א' ברש"י הסמך לול לרפת, והבן זה, עכ"ל. ועל זה כתבת: איני יודע כוונתו בזה, ואם כוונתו לומר דמדהסמיכם רש"י שוין המה, לא ידעתי מה מוכיח, הלא רש"י קאי אגמרא שהסמיכם ורש"י מפרשו. ואם הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 323

מענין האסיפה שהתקיימה בבית מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע בקביעות זמן שבת קודש

לכבוד עורכי קובץ החשוב שריחו נודף למרחוק
קובץ גינת ורדים הע"י.

הלום ראיתי באיזהו מקומן שנדפס עובדא, שבעת האסיפת הרבנים הידועה שהתקיימה בבית הה"ק מסאטמאר זי"ע בשנת תשי"ד לפ"ק, ונקבע אז בהסכמת כולם שזמן מוצאי שב"ק הוא ע"ב מינוט אחר שקיעת החמה, כשיטת רבינו תם ורוב הראשונים, וכהסכמת המחבר בשו"ע.

ומסופר שם שבין המשתתפים היה אז איזה רב חשוב ובנש"ק, שאבותיו ורבותיו נקטו כשיטת רבינו תם בכל חומר הדין - ואילו הוא התנגד שלא לכתוב בהקול קורא "ע"פ דין תוה"ק", והבטיחו לו שכשידפיסו הקו"ק ישמיטו אלו התיבות, ולמעשה לא קיימו דבריהם, ע"כ הסיפור.

והנה הסיפור הלזו, מלבד שהוא פגיעה נוראה בכל אלו הארזי לבנון ואדירי התורה, שערכו והשתתפו באסיפה הנ"ל, לא מסתבר ולא נתקבל כלל על הלב מחמת כמה טעמים שאכמ"ל.

ובאתי בזה להוסיף שאני בעניי שמעתי הרבה פעמים כל תוכן האסיפה הנ"ל מהגה"צ מפא"ע זצ"ל שהשתתף בהאסיפה, והיה רגיל על לשונו בכל פרטיה ודקדוקיה, ומעולם לא שמענו מפיו שום רמז ורמיזה מענין הנ"ל.

ובוודאי שאיזה טעות נזדמנה בפי המספר, וד"ל.

הכו"ח בכבוד ובהוקרה לפעולתכם הנכבדה.

נ. ש. הלברשטאם

*

הוספה על ההערה בדברי הפרי מגדים

במה שהערתי על הפרי מגדים וחקרי לב בקובץ ח' (מדור גן נעול), מצאתי לאחרונה שכבר העיר בזה בשו"ת יגל יעקב (ח"א או"ח סימן ע"ו אות ז') וז"ל: מה שהעיר על נודע ביהודא ושער אפרים ופרי מגדים מדברי הרמב"ם (פרק ז' מהלכות ס"ת הלכה ע"ז) ושולחן ערוך הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 324

(יו"ד סימן רפ"ג ט"ך סק"ז) דכל יתר כחסר, יפה העיר, וגם בשו"ת ארי' דב"ע ובמשנה ברורה (קמ"ג ס"ד) הנ"ל השיגו על הפרמ"ג בזה. אכן אם נבוא למצה עומק הדין יש קצת מקום לד' הפרמ"ג, דאפי' מדמינן לי' לגמרי לטרפות מ"מ הרי גם שם דעת רמב"ן ורשב"א דל"א יתר כניטל עוד א' רק כניטל הוא ממקומו או עם מקומו, וזה ל"ש בס"ת דלא איכפת לן בנקב ואכתי יהא נשאר מוקף גויל, וניהו דלא קי"ל כרמב"ן ורשב"א מ"מ דעת הפרמ"ג (צס"י מ"ה צמ"ז סק"ד) ד"ה והנה, דבעומד יתרת רגל במקום שא"ר להיות רגל כגון למטה מארכובה כשר כרש"י, ובס"ת פוסל רמב"ם גם כה"ג כדמוכח שם מכרך ס"ת נביאים וכתובים כא', וכן יש להוכיח מתוס' עירובין (י"ג ע"א) ד"ה או מייתר אות אחת לפמש"כ המהרש"א בח"א שם בכוונתם, דלענין חסרון אות הוא משום שכל התורה כולה הם שמותיו של הקב"ה שבהם נברא העולם, ע"כ אם מחסר אות כאילו מחריב העולם ע"ש, ואי ס"ד דס"ל כרמב"ם דיתר ג"כ כחסר, א"כ למ"ל לדחוק לומר על יתר א' טעם אחר דל"ש רק בפסוק יחזקאל יעו"ש, הרי היתר ג"כ כחסר, א"ו דלית להו הא דרמב"ם הנ"ל, מהיו סו"ס הרי (צס"י רפ"ג) קי"ל כרמב"ם גם בהא כמבואר שם ותל"מ בזה.

בנימין בערקאוויטש

העורך

*

התעוררות לשמירת ביה"ח בהר המנוחות

לכבוד מערכת הנכבדה המפרסם דעת תורה בכל עת
ועונה בלי שום מורא, שלום וברכה.

באתי בזה המכתב להודיע שהייתי בציון של הורי נשב"מ הנטמנים באה"ק בירושלים בביה"ח של "הר המנוחות - הר תמיר", ונבהלתי על החזיון הנורא שכמעט בכל קבר הוציאו משם מושב הנירות שנבנה בתוך הקבר, ובכזיון גדול נמצאים שם הקברים, שחיסר מהקבר עצמו, ואין למי לדבר.

ושמעתי מקרובנו דשם שעריים הם שלוקחים הברזל ונחשת מכל קבר וסותרים עמם, כמובן לא עושים לזה שום דבר, שהיות שבארץ ישראל מזלזלים במתים עצמם, ועל דבר מועט כמו זה ודאי שלא יעשו מאומה כדי למנוע להבא.

אנא, עוצו עצה נגד הרעה הזאת.

הכ"ד

ר. ב. ש.

אנטווערפן יצ"ו

*

גודל מעלת אמירת בריך שמיא / בענין

אמירת "וזאת התורה" בשעת הגבהת הס"ת

הנה מי אנכי לבוא בסוד קדושים, ולא באתי בזה אלא ללקט מפי ספרים וסופרים בגודל מעלת אמירת בריך שמיא וגודל התיקונים שנעשו בזה, אשר מזה נראה שאין הדבר פשוט כ"כ לוותר על אמירתו.

א. כתב בספר יסוד ושושן העבודה (שער החמישי שער הקרבן פרק שמיני) וז"ל: בריך שמיא יהא האדם נזהר מאוד לאומרו בשעת הוצאת ספר תורה בכוונה עצומה כי נוסח תפלה זו הובא בזוה"ק וגם תועלת אמירתה בכוונה הוא תיקון גדול על קרי ר"ל כמובא בספרים לכן אף אם אדם עומד באמצע תפלת והוא רחום ראוי להפסיק ולומר בריך שמיא עם הציבור, עכ"ל.

ב. ומקור הדברים בזוה"ק פרשת ויקהל (ח"ג דף ק"ו ע"א) וז"ל: ק: אמר רבי שמעון, כד מפקין ספר תורה בציבורא למקרא ביה, מתפתחין תרעי שמיא דרחמין, ומעוררין את האהבה לעילא, ואבעי ליה לבר נש למימר הכי, בריך שמיא דמארי עלמא, בריך כתרך ואתרך וגו'. ומבואר בספה"ק שהעת רצון נמשך כך זמן שהספר תורה נמצא בחוץ עד חזרתו היינו במשך כל זמן קריאת התורה ויש מקומות שנהגו שאין סוגרין הארון עד חזרת הס"ת קודם תפלת מוסף, ואולי ניתן לומר בזה הטעם להחשיבות של קריאת השם לבת בשעת קריאת התורה, שהרי אז הוא עת רצון להתפלל ולבקש מן השמים ולהוושע בדבר ישועה ורחמים להעמיד דורות ישרים וכו' (יש לי ארכיות דברים כזה בספרי ואכ"מ).

ג. והא דאיתא בספר ליקוטי מהרי"ח (ח"א צסדר קריאת התורה דף ל"ב ע"ב) בשם הזהר וכף החיים והרש"ש שאומרים "ואני תפילתי" בשבת קודש במנחה הוא ענין גדול ומעורר רחמים ורצון בעת פתיחת הארון דאז אתגלייא רצון עיי"ש. היינו שבאמת בכל עת שפותחין הארון הוא עת רצון ושערי שמים פתוחים

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 325

כנ"ל, אולם בשבת במנחה הוא עת רצון למעלה למעלה רעוא דרעוין, ולכן יש מנהגים שאומרים פעמיים ואני תפילתי וכו'.

[ואגב אורחא, הכרתי אנשי מעלה שנהגו בעת שהי' להם שמחה וכדו' היו נותנים "תיקון" ולחיים ולברך ולאחל את בעלי השמחה בתחילת סעודה שלישית בעת רעוא דרעוין שאז הוא עת רצון ושערי שמים פתוחים, ובלי ספק ראו שנהגו כן בדורות הקודמים].

ד. ובאמת בכל שעה שפותחין הארון הוא עת רצון וכמבואר בדברי החיד"א בספרו עבודת הקודש במורה באצבע סי' ג' אות צ' כי מנהג העיר שמי שנכנסת אשתו בחודש הט' לעיבורה נזהר לעשות בחודש ההוא מצות פתיחת ההיכל והוא מנהג יפה ויש לו סמך על דרך הסוד עכ"ל. ובקונטרס ברכת אפרים הכולל צוואת הג"ר אפרים סג"ל זצ"ל אב"ד קויל, והוא נספח לספר פתחי שערים, ושם באות ס' כתב בזוה"ל: בניי לא תשכחו להנהיג הקבלה מאדונינו הרשב"א שמצאתי כתוב בשמו שירגיל אדם בעת שאשתו מעוברת ליקח פתיחת הארון הקודש מחודש השביעי ואילך בשיר ^{22/08/2018} ^{אח"כ} אנעים זמירות ולהגיד תפלה אשר ישים ה' בפיו ויהי' לרצון וכו' עכ"ל. וחזינן מכל זה גודל הענין והסגולות אשר ישנם בשעת פתיחת הארון בכל עת הן בחול והן בשבת שהוא דבר נורא.

בענין אמירת "וזאת התורה" בשעת הגבהת הס"ת

א. כדאי לציין דברי הרמב"ן בפרשת כי תבוא (דברים כ"ז, כ"ח) בפסוק ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, וז"ל: ולי נראה, על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד יד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו' וכן נהגין, עכ"ל.

ב. וכן מובא להלכה בשו"ע (או"ח סימן קל"ד סעי' ב') וז"ל: מראה פני כתיבת ס"ת לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתוב ולכרוע, ולומר: וזאת התורה וכו' וכתב שם המגן אברהם (ס"ק ג') בשם כוונות האריז"ל דכשרואה האותיות עד שיוכל לקרותם מגיע אליו אור גדול עיי"ש, ויותר מבואר בבאר היטב (שם

ואעתיק קצת ממ"ש הספה"ק ממרן הבעשטה"ק זצ"ל, ע"י בספה"ק עבודת ישראל (פרשת שמיני צפרי) ובייתס קדושים זכ"ה וזכ"ה זכ"ה), וכתב שם בא"ד: וכמו שאני בעצמי פעם אחד ראיתי הריב"ש ז"ל בחלום ושאלתי אותו מפני מה בתחלת עבודתי כאשר נכנסתי אל הצדיקים ללמוד ממעשיהם והרגלתי את עצמי לעבוד השי"ת הרגשתי בעצמי שינוי לטובה מיום אל יום בעסק התורה לשמה ובכוונת התפלה ושאר מעשים, ועתה אינני מרגיש כלל השינוי ונדמה לי כמו יום אתמול כן היום וכמו כן יום מחר, והשיב לי בדרך משל, כשהתינוק לומד א' ב' או סידור או חומש מידי יום ביומו ניכר השינוי בו שלומד יותר ממה שלמד אתמול, למשל בשבוע העבר למד פרשה א' חומש ועתה לומד ב' פרשיות וכיוצא בו. מה שאין כן אם הולך ומתגדל ולומד בעצמו גפ"ת עם הפוסקים והוא מפולפל גדול אין ניכר בו שינוי יום מיומו. אמנם לפי ראות עיני השכל בודאי מה שהאדם נעתק בגדלותו יום מיומו במדרגה הוא גדול אלף אלפים ככל המדרגות שהתינוק נעתק בכל השנה, כי המה בקטנות עכ"ל ודפח"ת. והוא דבר חכמה נפלאה. ועל פי הענין הנ"ל תבין כמה ענינים בספירה בגדלות וקטנות, עכ"ל"ק.

ועיין בספה"ק פרי הארץ ממרן הק' רמ"מ מוויטעפסק זצ"ל בסוף הספר העתק מהצוואה שלו, וכתב שם (צאות ו') בעת שיסתמו עיני בחרס וכן בעת שיתנו בידי המזלגות יזכירו אז את שם קדשו של מרן הבעש"ט ז"ל ואת שם קדשו של האדמו"ר הרב המגיד ז"ל, ע"ש.

ועיין בשו"ת ממרן הדברי חיים זצ"ל (ח"צ א"ח סימן י"ח) וז"ל בא"ד: אך לאחר שנחית עיר וקדיש מן שמיא הבעל שם טוב ז"ל אשר גדלו מבואר בספר יכין וכו' [פרק ב'] להגאון בעל מאיר נתיבים שהעיד על גודל קדושתו ונפלאותיו וכן שם הגדולים [ערך אור החיים וערך צפנת פענח] סיפר בשבתו וכמה נאונים קדמונים שהעידו שמן השמים נשלח לתקן דורו וכו', עכ"ל ועיי"ש.

והנה בשבועות מאריכין באהבה רבה, דשבועות הוא זמן קבלת התורה, וידוע מש"כ בספה"ק תולדות יעקב יוסף ששמע ממרן הבעשטה"ק זצ"ל דאריכות הגלות הוא משום דאין מכוונין באהבה רבה, עיי"ש (וא"כ יש ענין לכיון מאוד באהבה רבה דכ"א יוד"ל מהבש"ט ז"ל).

ס"ק ה') וז"ל: האר"י ז"ל היה מסתכל היטב באותיות עד שהיה מכירם לקרותם והיה אומר שיהיה נמשך אור גדול אל האדם על ידי הסתכלותו בס"ת מקרוב עד שיכול לקרות האותיות היטב, עכ"ל.

ומעתה יחרד האיש וילפת בראותו דברים חוצבים להבות אש כאלו שאמר האריז"ל שממשיכים אור גדול כשרואים הכתב, שאין לנו השגה כלל וכלל בגודל הקדושה הלז שאנו ממשיכים על עצמינו, ואין אתנו יודע עד מה, ועד היכן מוטל עלינו להיות נזהר בזה כראוי וכנוח.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בארא פארק יצ"ו

*

התקופה

נסיעה למירון בל"ג בעומר / יודה"ל ש"ל

דוד המלך ע"ה והבעש"ט זי"ע

יום עשרים לספירת העומר תש"ע לפ"ק, לכבוד המערכת, רציתי לעורר בכמה ענינים, ונא להדפיסו מכתבי זה.

א. ידוע שרביה"ק זי"ע התנגד שלא יסעו בל"ג בעומר למירון, כמ"ש בספרו הק' על הגאולה ועל התמורה. ושמעתי מהגה"צ ר' יוסף משה מייזליש שליט"א אב"ד ווייטצען שהוא למד אצל הגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע אב"ד ירושלים יצ"ו, ורצה לנסוע בל"ג בעומר למירון, ואמר לו רבו שהתנא אלקי רשב"י אינו במירון והוא כאן (ונלשונו הק') "ער איז ניקס דארט, ער איז דא", ופעם אחת נסע תלמיד א' למירון ולא הרשה לו לחזור לשיבתו, וידוע מימרא כזה בשם הגה"ק ר' איציקל זי"ע מפשעווארסק.

ב. היומא דהילולא של מרן האור שבעת הימים הבעש"ט הק' זצ"ל הוא בחג השבועות, ואינו ידוע בדיוק באיזה יום, וראיתי בדרכי חיים ושלום מהגה"ק ממונקאטש זי"ע (נחלכות יו"ט אות תקכ"ז) כתב שם דקיי"ל מת ביום ראשון דיו"ט יתעסקו בו עממין, וביו"ט שני מותר ע"י ישראל. וכתב שם דאין זה שום זלזול אף לגדול ות"ח שיקבר ע"י גוי, וכתב דמקובל אצלו מאבותיו הק' זי"ע שמרן הבעש"ט זצ"ל נפטר ביום א' דשבועות ונקבר ע"י גוים. עיי"ש.

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 326

בסידור תכלאל מנהגי תימן כתוב שמנהגם לומר מגילת רות ביום ראשון].

ועי' בפסקי מהר"ש מלובלין (כל' דרכות אית ליה) שכתב וז"ל: שה"ש ומגילת רות וקהלת שאינם אלא מנהג בעלמא... ולפיכך נהגו לומר בשבת חול המועד בפסח וסוכות, ומגילת רות ביום שני בשבועות, לפי שיום ראשון אינו חל בשבת לעולם, אלא שני הוא שחל לפעמים, ולפיכך לא פלוג בין השנים, שלפי המנהג לדרוש בשבתות וז"ל נקבעו אלו בשבתות במקום הדרשה, כמו שאנו נוהגים לומר פרקי אבות בימות הקיץ והמעלות (-צרכי נפשי ושיכר המעלות) בימי החורף.

ועי' שו"ת חתן סופר להגאון ממאמערסדארף (אח"י סימן מ"ו) שכתב: "היום נפנית בדבר הנוגע ליומא ע"ד הפרי מגדים במשבצות סימן תצ"ד סק"ב, שתמה על המנהג לומר מגילת רות בשבועות כנוצר ברמ"א באו"ח סי' ת"צ שאומרים אותה דוקא ביום שני ולא בראשון, ולענ"ד לתת טעם נכון למנהג של ישראל תורה היא, והוא בהקדם מה שנ"ל ליישב קושיית מג"א ריש סי' תצ"ד וכו', ע"ש שביאר שלשה טעמים בדבר.

ועי' בישועות יעקב (סימן תל"ד סק"א) מה שביאר על פי הטעם לקריאת מגילת רות בשבועות שהוא יום פטירת דוד המלך ע"ה, והקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, ואם כן נולד ג"כ בעצרת, ועיקר ספר רות הוא לייחס דוד המלך ע"כ קורין אותו בעצרת וכו', ע"ש. וכן העלה הגאון בעל חתן סופר זצ"ל בתשובתו (סס), ע"ש. וכן העלה הג"ד אברהם צבי אבעלעם ז"ל אבד"ק שארבאגארד (חתן הג"ר יצחק משה פערלס ז"ל) הביאו בנו הג"ר יום טוב יהודה בפתח ספרו לב יהודה (עמ"ס חולין), ע"ש.

ועי' פרי צדיק (פרי צמדכר לחג השבועות, אית כג) שביאר בזה שענין שבועות מרמז ליו"ט שני של גלויות, ע"ש. ובעי"ז ביאר מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע (צמח צדק שנת תשכ"א) ע"ש. [הובא כל זה בספר היקר פרדס אליעזר לחג השבועות (פרק שני, עמ' שעז ואילך), ע"ש].

ועי' בקובץ זכור לאברהם (ח"ג עמ' י"א) שנתפרסם כתב ידו של רבינו אפרים ב"ר יעקב מבונא זצ"ל, ליקומי הלכות ומנהגים. וכתב שם וז"ל: עניני חג שבועות רות. ויושבין ואומרים מגילת רות, וזה שלא אמרו אותה אתמול יום ראשון, לפי שאתמול ערב שבת, והרי האריכו בתפילות ובאזהרות ובתרגום עשרת הדברות, והניחוה עד היום יום שני מפני מורח ציבור. כיוצא בדבר במגילת שיר השירים בפסח ומגילת קהלת בסוכות, היו יכולין לאמרו בימים הראשונים, ומניחין אותו עד השבת מפני מורח ציבור. ועוד כי בשבת בטלין אפילו ממלאכת אוכל נפש,

ג. יומא דהילולא של דוד המלך ע"ה מתזיקין ביום א' דשבועות, ועיין בשערי תשובה (סימן תל"ד) בשם זקינו הבכור שור זי"ע שכתב בספרו דף קכ"א דעל כן אומרים מגילת רות בשבועות דדוד המלך ע"ה מת בעצרת, והקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מי ^{אוצר החכמה} וכוודאי בעצרת נולד, ומגילת רות נכתב לייחס דוד המלך. ועיין בליקוטי מהרי"ח שהביא מהמחזור ויטרי, עיי"ש. ובאמת לכאורה לפי טעם זה צריכין לומר מגילת רות ביום א' דשבועות, ואנו אומרים אותו ביום ב'. ועיין בפרי מגדים (סימן תל"ד צמסצ"ז זהב אית צי) שכתב בשם הלבוש דקורין ביום שני, ואיני יודע טעם נכון למה דווקא ביום ב' (ולא הקשה משום יודע"ל של דוד המע"ה, רק הקשה סתם), ובסימן ת"צ (צאש"ל אצרכס אית ח') כתב הפרי מגדים טעם וז"ל (קאי שם לטעם המג"א דאמירת רות הוא דתורה נקנית עיי' יסורים ועוני) וי"ל כי עיקר נתינת התורה בז' היה, ועוד שביום ראשון נעורים ומרבין בפיוטים יותר, ע"ש. וראיתי בקונטרס זכות אבות מהגה"ק ר' יעקב לייזער זי"ע מפשעווארסק שהביא שם דבטריסק התזיקו היומא דהילולא של דוד המע"ה ביום שני.

ואסיים בזה

ב. זו.

בארא פארק

*

א"ה, בענין מנהג קריאת מגילת רות ביום שני דשבועות, כן הוא במחזור ויטרי (על"פ, אית שיב) שכתב "ליום שני גומרים את ההלל... ויושבין וקורין מגילת רות". וכן קבע אבי מנהגי אשכנז הגאון המהרי"ל במנהגיו (כל' שבועות אית גי) "מגילת רות אומרים ביום שני", וכן נמשך אחריו הגאון ר' משה מת ז"ל בספרו מטה משה (אית תרנ"ג) "ביום ב' מנהג לקרות מגילת רות קודם קריאת התורה". וכן קבע אחרים הלבוש (סימן תל"ד סעיף צי, הובא צמסצ"ז שם אית צי ד"ה עיין לצוה).

מנהג שונה נמצא במסכת סופרים (פרק י"ד, הלכה ט"ז) וז"ל: ברות, (-קריאתה) במוצאי יום טוב הראשון של עצרת עד חציו, ומשלים במוצאי יום טוב האחרון, ויש אומרים בכלן מתחילין במוצאי שבת שלפניהם, ע"כ. ופירש הגאון חיד"א בהגהותיו (כסא רחמים סס) כך נהגו לקרות רות, חצי ללילה א' וחציו לילה ב' ביו"ט של עצרת, וי"א במוצ"ש שלפניהם [ולציון יאמר כי

דופי וכו' הנה לכל לראש הרי לא כתב כי כן הוא האמת שיתכן להיות בלאט ובכשוף והרי הכתוב מעיד שהחרטומים לא יכלו לעשות הכנים והעידו שאצבע אלקים הוא הרי העיד הכתוב שא"א לעשותו בכשוף אבל לידע זאת צריכים לידע כללי הכשוף והלט וכל כחות של התחדשות בתחבולה ולא רבים יחכמו בחכמת הכישוף ואם אינו חכם בחכמת הכשוף מי מונע אותו מלהיות בלבו דופי דאפשר שיעשה בלט ובכשוף וחזינן שהוצרך הכתוב לעדות החרטומים כי אצבע אלקים הוא כי חרטומי מצרים היו גדולים בחכמת הכשוף מכל חכמי עולם בחכמת הכשוף והעיד הכתוב כי הודו שאצבע אלקים הוא וברור כי זאת הוא פשטות כונת הכתוב שהביא דברי החרטומים וגם במטה העיד הכתוב שלא יכלו לעשות כמוהו אבל בכנים הודו בפי'.

ועיי' בספר הברית מאמר כ' דרך אמונה פל"א שהאריך בטוטו"ד כי יש אותות ומופתים שיכול להיות בתחבולות ויש אותות שא"א בשום תחבולה לעשותן וכדאי הם בעצמן לסמוך עליהם וכל אותות של מרע"ה כלם היו זה המין וכל אות ומופת הי' כרוך בעוד הרבה אותות ומופתים מכל הצדדין וא"א בשום פנים להעלות על הדעת ששייך לעשותו בתחבולה יעווי"ש שהאריך בדברים המתוקים מדבש ונופת צופים.

והאמת לאמיתו דאף מה שכתבתי כי לא רבים יחכמו אינו תי' האמת לאמתו דבאמת בשום לב בהאותות הכתובים ק"ו כפ"מ שהעידו חכמו"ל לא שייך להעלות על שום דעת שיש תחבולה בבריאה לעשותן.

אמנם באמת מבואר באוהחה"ק פ' יתרו עה"פ וגם בך יאמינו לעולם ובספר העקרים מאמר ראשון פי"ח דאין כונת הרמב"ם על אמונת החדוש וכן כל ג' שרשי אמונה הנ"ל לומר יש בלבו דופי כי אלו האמונות נתבררו בהחלט ע"י האותות ולא יעלה על שום לב לחשוב ולהרהר כי יש תחבולה בעולם לעשותן ולא כוון הרמב"ם רק על שליחות מרע"ה מהשם וכי השם דבר עמו זה לא נתברר בלי דופי עד קבלת התורה"ק שראו בעיניהם כי השם דבר עמו ועד אז הי' מקום בלב לחשוב כי הוא עבד השם והשם עושה רצונו.

אמנם הרי כתב הרמב"ם בלט ובכישוף, ונראה הביאור עפי"מ שראיתי בספר חיי העוה"ב למהר"א אבולעפיא זצוק"ל שכתב בזה"ל והנה הסכל אשר לא השיג דבר בכל העניינים האמתיים הביאו רא"י להקשות על דעתו פעמים רבות מאנשי הזמן אשר עברו אשר עשו אותות ומופתים

ויכולין לאמרו. לפיכך אפי' כשיחולו פסח ושבועות בשבת, אע"פ שמאריכין כן בתפלה ביום שבת הבאה שהוא יום אחרון של יום טוב אחרון, קוראין שתי המגילות בשבת אחרונה, לפי שבירוב השנים אין ב' שבתות בפסח וסוכות וכו', ומגילת אסתר ומגילת איכה לא יחולו בשבת, וכן מגילת רות יום ראשון לא יחול בשבת דלא גה"ו עזרת, ואומ' אותו למחרתו, אבל כשחל יום ראשון ביום ו' אומר אותו למחרתו בשבת ולא ביום ו' שהוא ערב שבת, ואין להאריך יותר מדי, עכ"ל שם.

*

בענין יציאת מצרים הוא יסוד האמונה

לכבוד המערכת קובץ גינת ורדים, נא ליתן מקום בקובץ למכתבי דעתך, שהוא לתועלת גדול להמעיינים בעניני אמונה.

אפרים צבי שמואלאוויטש

המחבר

אמע"כ וכו' הי"ו.

מ"ש על מה שכתב הרמב"ם בפ"ה מה' יסודי התורה משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלאט וכשוף וכו' עכ"ל, א"כ איך קיי"ל כי יצי"מ היא יסוד האמונה.

הנה מקרא מלא דבר הכתוב ולמען תספר באזני בנך וכו' ואת אותותי אשר שמתי במ וידעתם כי אני ד' ועיי"ש באוהחה"ק מדברי חזו"ל כי מעשה מצרים מעיד על האלקות כי הוא השליט והוא האדון ועיי"ש כי בכל המכות הי' שינוי המערכה המכחיש כל כח זולתו ואמר הכתוב למען תדע כי אני ד' ובקצתם למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ ובקצתם למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ למען תדע כי לד' הארץ ומבואר בקדמונים כי בכל המכות נתברר במופת אמונת החדוש ואמונת ית' הכל יכול ואשר לו הכח והממשלה בעליונים והתחתונים לעשות בהם כרצונו ואמונת ההשגחה ומבואר בקרא כי אמרו החרטומים כי אצבע אלקים הוא ופרעה גדול המכשפים אמר השם הצדיק הרי כי האותות העידו על מעשה השם ולא נשאר מקום להכחיש.

והחינוך בהקדמה האריך איך האותות מכחישים כל כופר ותו דהרמב"ם בעצמו בספר המורה ח"ב פכ"ה כתב דאמונת הקדמות מכזבת כל אות בהכרח הרי מבואר דעת הרמב"ם כי האותות מעידים על אמונת החדוש אמנם מ"ש הרמב"ם בספר היד כי המאמין מפני האותות יש בלבו הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 328